Metody vzorkování hyporeálu

Co je to *hyporeál*?

- „hypo“ + „rheos“
- tok je tvořen povrchovou vodou + zvodnělými sedimenty (akvifer)
- povrchová voda: vysoký obsah O_2 a org. látek, organizmy říčního dna (epigeická fauna)
- podzemní voda: nízký obsah O_2 a org. látek, podzemní organizmy (hypogeické fauna)
- hyporeická zóna: mísení povrchové a podzemní vody
  - výskyt epi- a hypogeické fauny (ekoton)
  - pod vlastním tokem + freatická zóna
  - refugium a líheň epigeické fauny
  - prostory mezi částicemi sedimentu
  - především štěrkové toky
  - heterogenní distribuce
  - vertikální distribuce

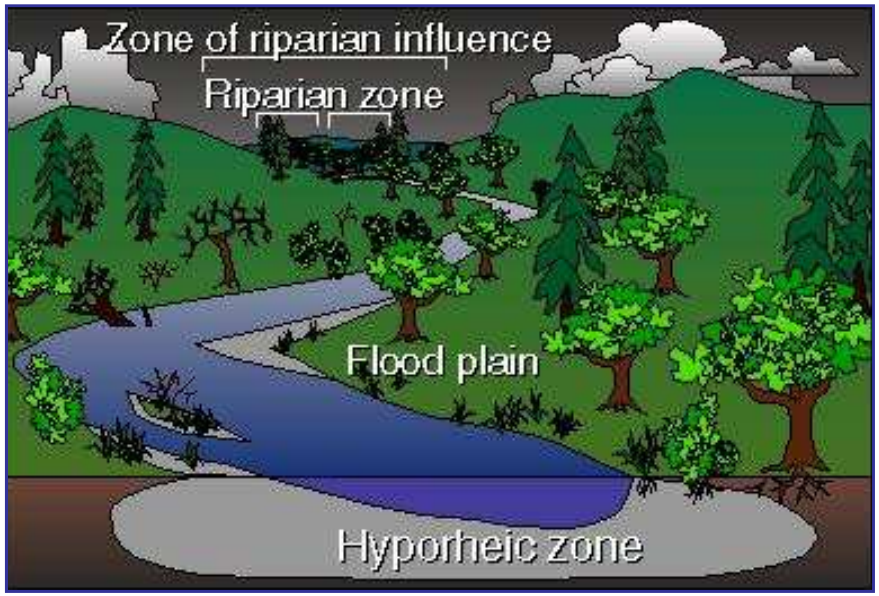

Hyporeos

- obývá štěrbiny mezi zrny sedimentu
- mikrofauna (< 63 µm)
- meiofauna (63 µm -1 mm)
- makrofauna (> 1 mm)

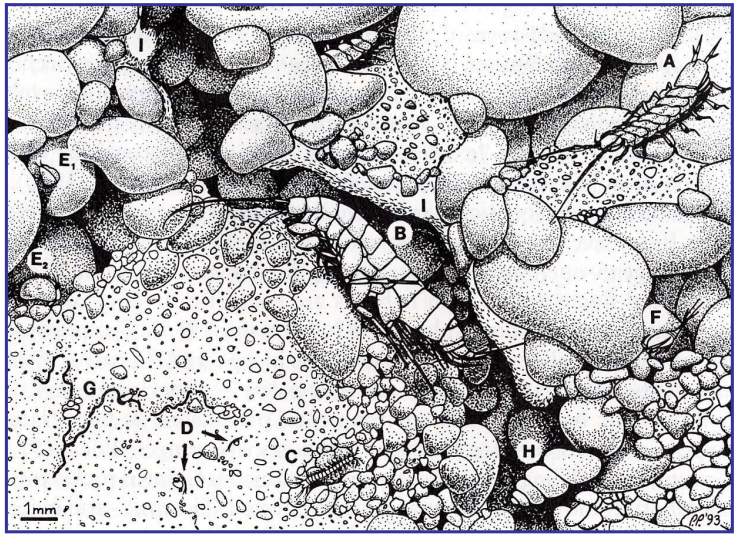

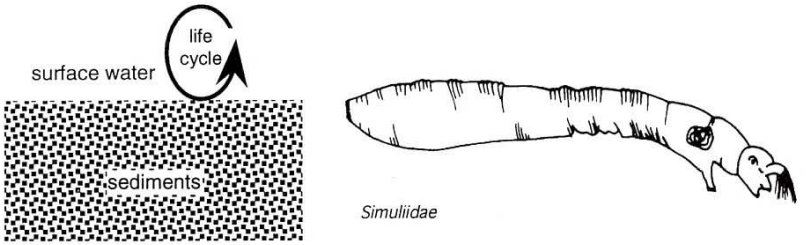

stygoxenní

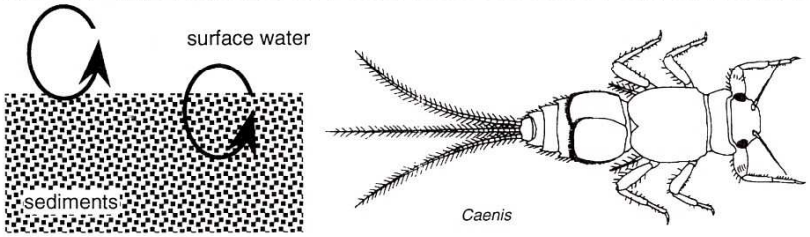

příležitostný hyporheos

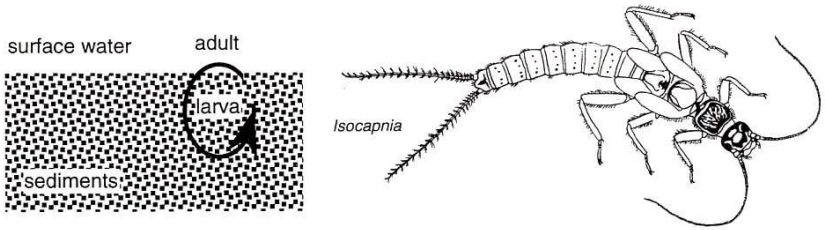

stygofilní fauna

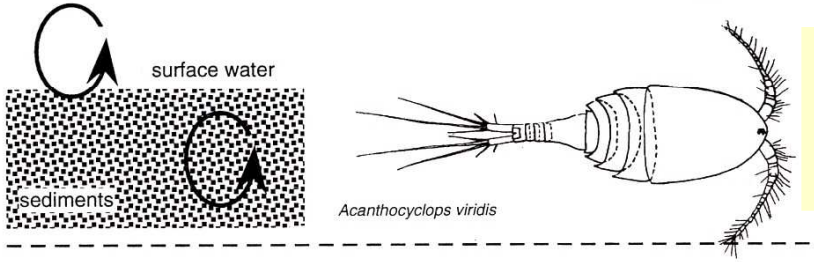

permanentní hyporheos

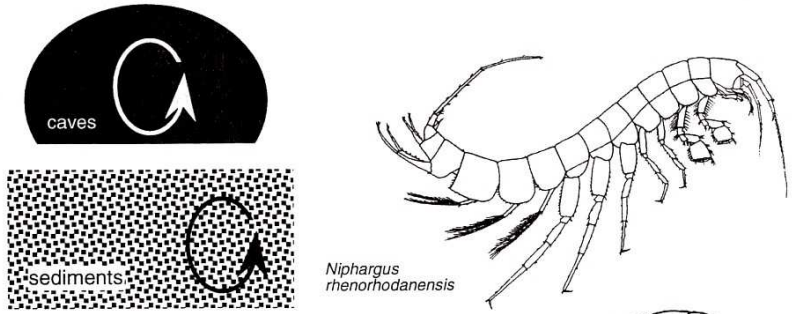

ubiquitous

stygobionti

phreatobite

Permanentní fauna

- po celý život vázána na hyporeál (sediment)
- zahrnuje především meiofaunu a mikrofaunu
- u některých skupin jen živé vzorky

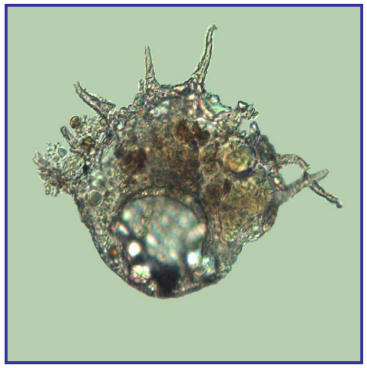

Protozoa

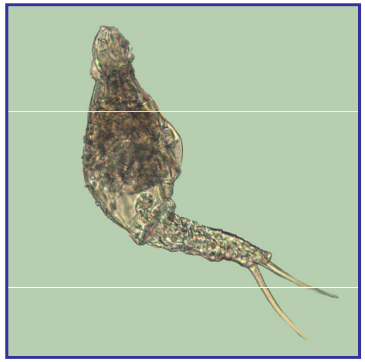

Rotifera

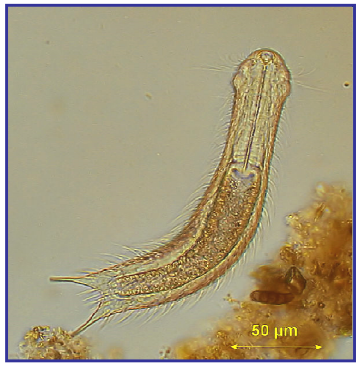

Gastrotricha

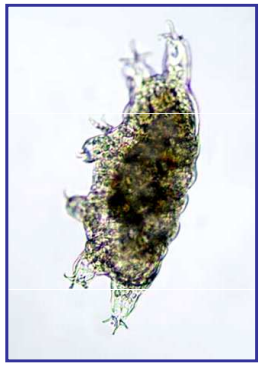

Tardigrada

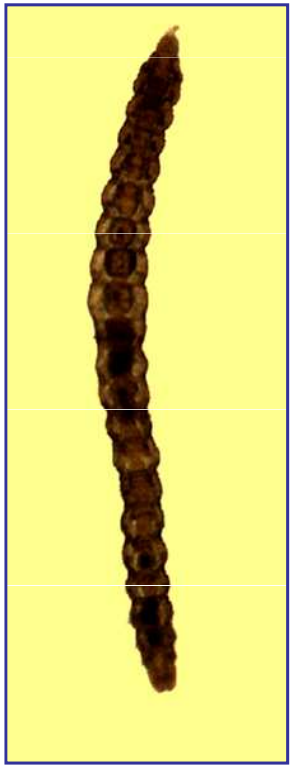

Nematoda

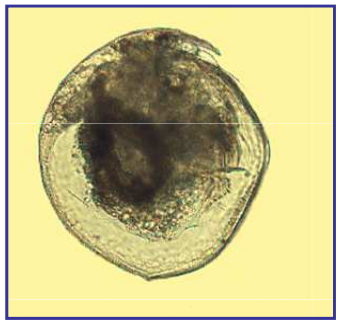

Crustacea

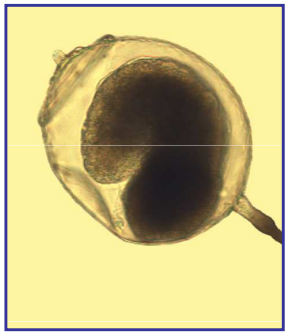

„Oligochaeta“

Temporální fauna

- vývojový cyklus probíhá částečně v hyporeálu (sedimentu), částečně mimo vodní prostředí
- zahrnuje především juvenilní stádia hmyzu, dále vodule (Hydrachnellae)

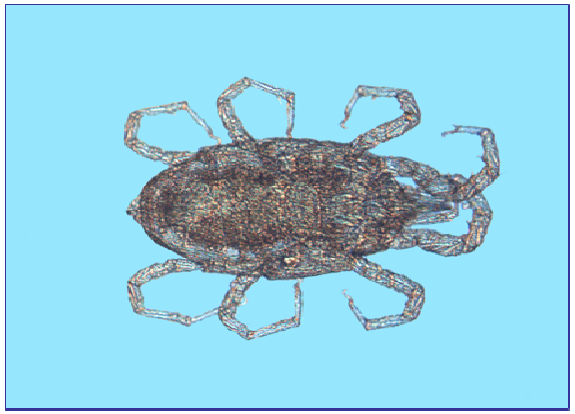

Metody odběru infiltrací

- Kvalitativní - metoda hloubení jam v příbřežní zóně (Chappuis 1942)
- Semikvantitativní - filtrace vody z trubice při postupném odebírání vrstev sedimentu (Štěrba 1977)

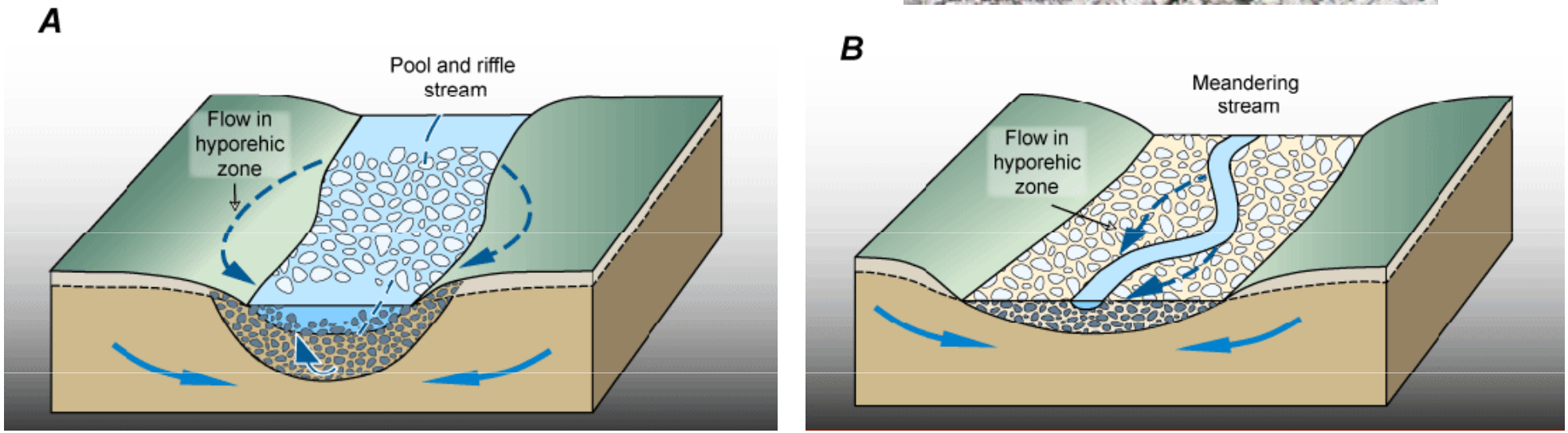

Metody odběru pumpováním

- pumpa: trubice s horním koncem otevřeným (vytvoření podtlaku), v dolní části štěrbinky, kudy je nasávána voda
- různé modifikace, př. Bou-Rouch pumpa (Bou 1974)
- může zůstat trvale zatlučená
- denzita fauny na základě množství profiltrované vody, ale objem sedimentu (plocha) zůstává neznámý

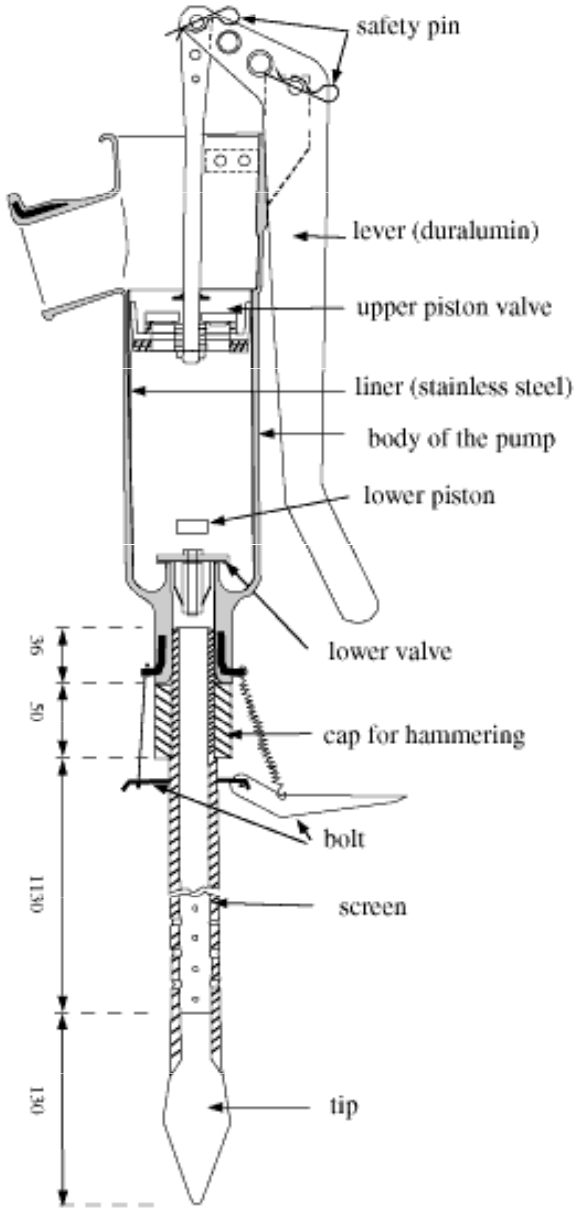

Metody odběru mražením

„Freeze coring“ (Stocker & Williams 1972)

- trubice na dolním konci uzavřená
- namražování sedimentu v okolí trubice tekutým dusíkem
- současný odběr fauny a sedimentu
- dobré kvantitativní výsledky
- vhodný pro studium vertikální distribuce fauny

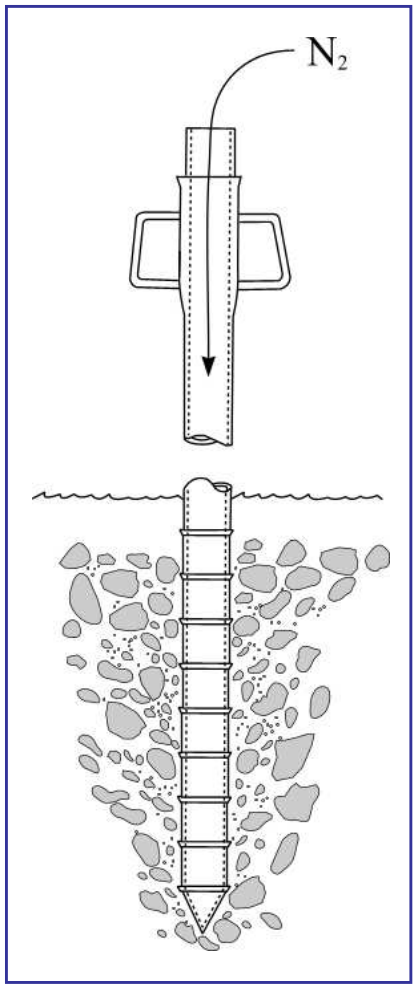

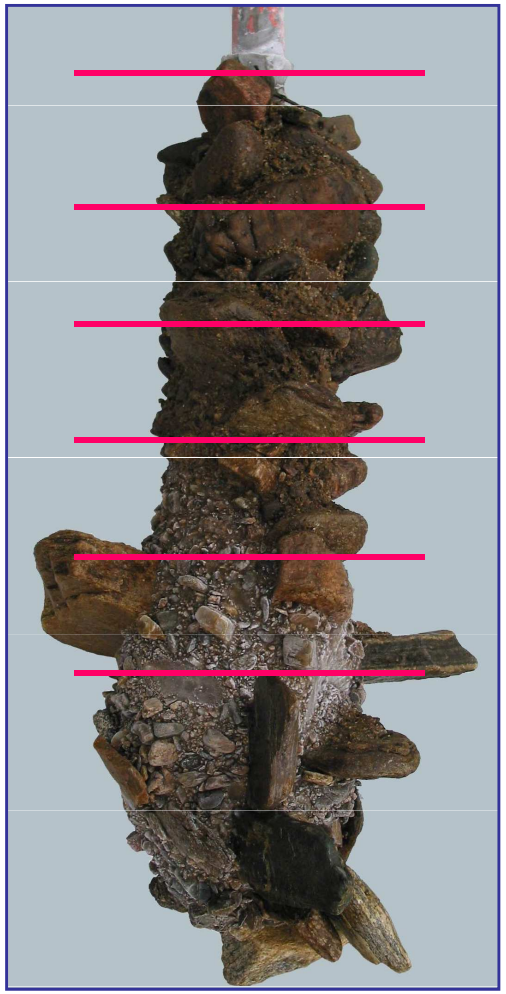

Klemens (1983)

Studie provedené metodou „freeze coring“

- Dizertace
  - Fauna dnových sedimentů štěrkovitého toku se zaměřením na společenstvo plazivek (Harpacticoida) (2007)
- Diplomky
  - Prostorová variabilita hyporeosu v toku s ovlivněným průtokovým režimem
  - Vertikální distribuce máloštětinatců (Oligochaeta) v hyporeických vrstvách (2007)
- Bakalářky
  - Vertikální distribuce makrozoobentosu vysychavého toku

Dyje
(pod Vranovskou přehradou)

Loučka (Tišnov)

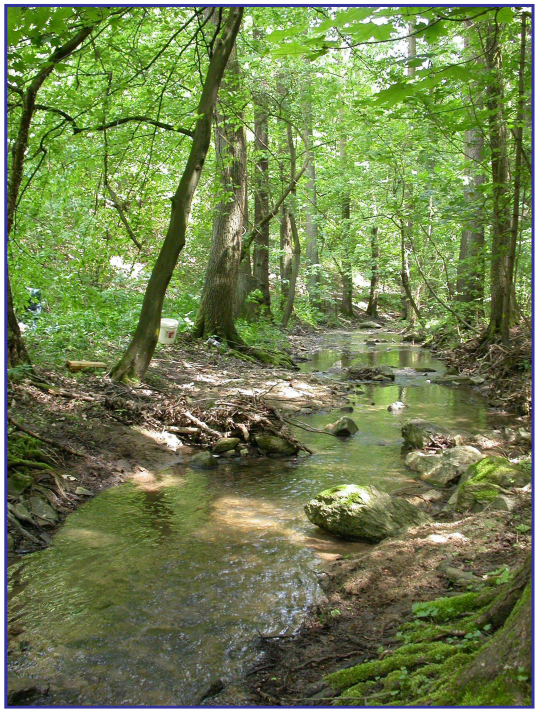

Gránický potok (Znojmo)

„Freeze coring“ II

- doba mezi zatlučením a vytažením trubice: 1 týden
- trojnožka a kladka
- bentometr v místě odběru
- izolace v horní části koreru proti ohřívání proudem
- paralyzace elektrickým proudem - prevence úniku zvířat před chladem (Bretschko & Klemens 1986, Olsen et al. 2002)

„Freeze coring“ III

Separace fauny plavením

celý vzorek

hrubší sediment bez fauny

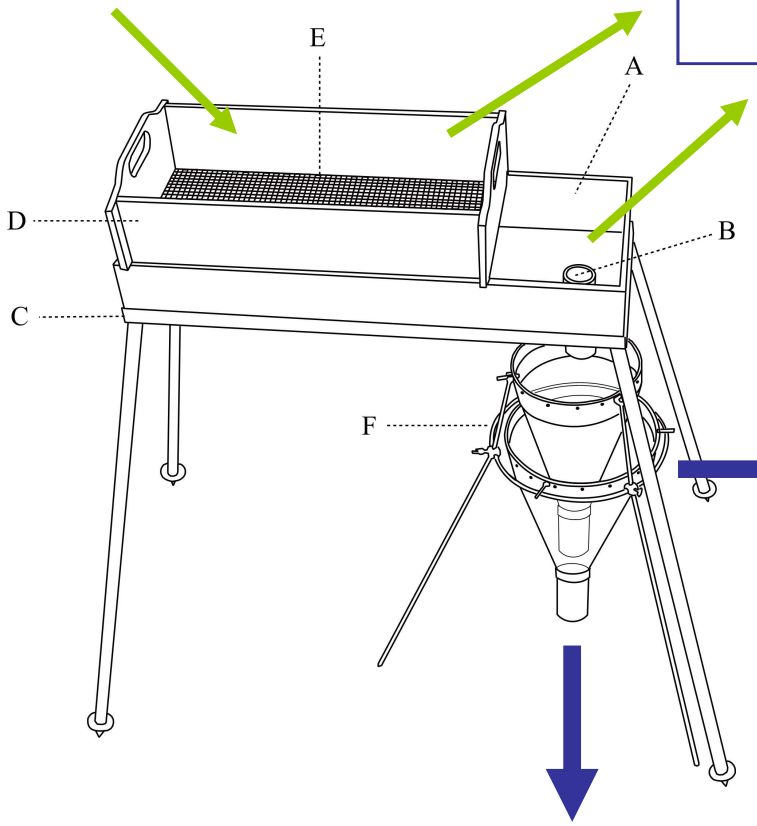

vyplavený sediment s faunou

nejjemnější sediment s faunou - ztráta

Dělení na podvzorky

Soustava sítí
s vhodnými velikostmi ok
(př. 250 µm,100 µm)

Průtok vody hyporeálem

- proměnlivý v podélném a příčném profilu - vzorkování na štěrkových lavicích
- proměnlivý v čase

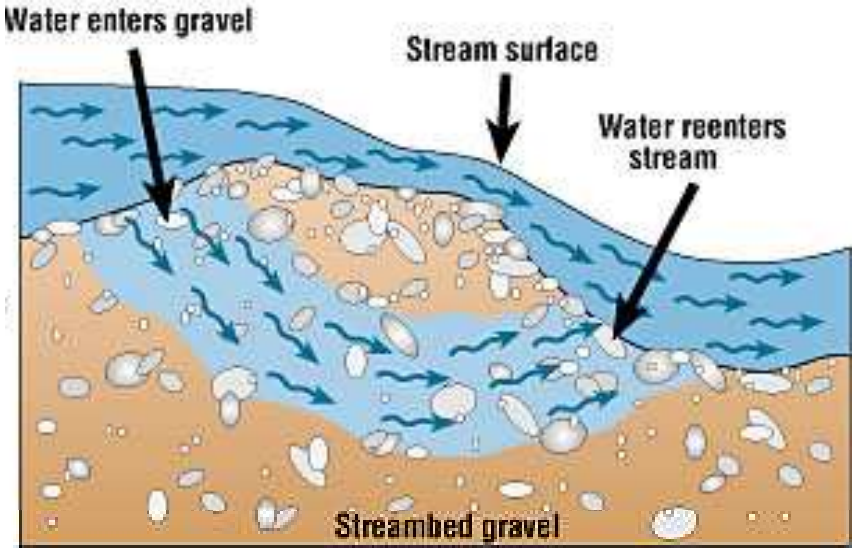

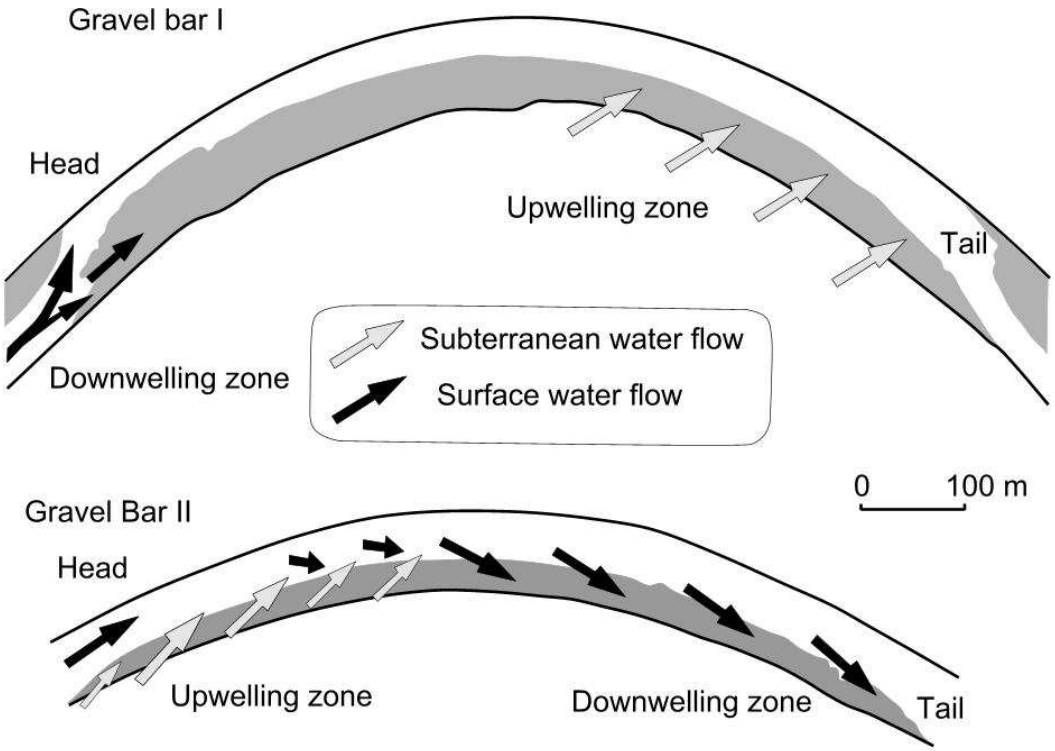

Miribel Canal (France), from Dole-Olivier et Marmonier (1992)

Životní podmínky v sedimentu

- prostor, kyslík, potrava - ovlivněny prouděním vody v sedimentu
- sediment: velikostní skladba, tvar částic, obsah částic <1 mm
- organický materiál
  - pohřbená CPOM (coarse particulate organic matter; >1 mm), FPOM (fine particulate organic matter; 50 µm -1mm); biofilm
  - měří se obsah org. C a N (úbytek váhy žíháním, spektrofotometrie)
- obsah kyslíku

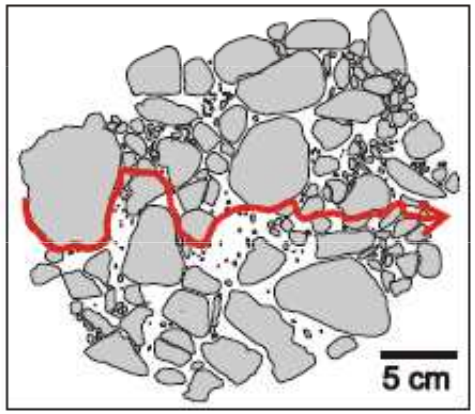

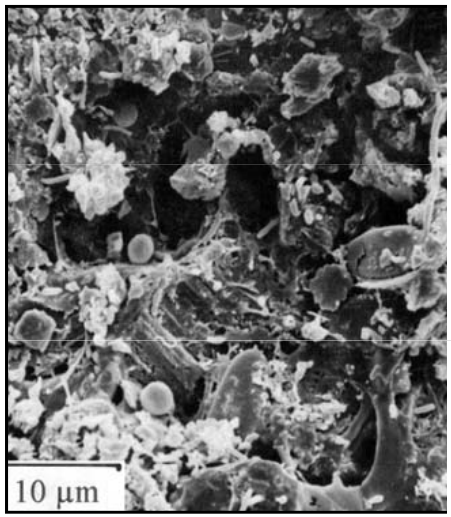

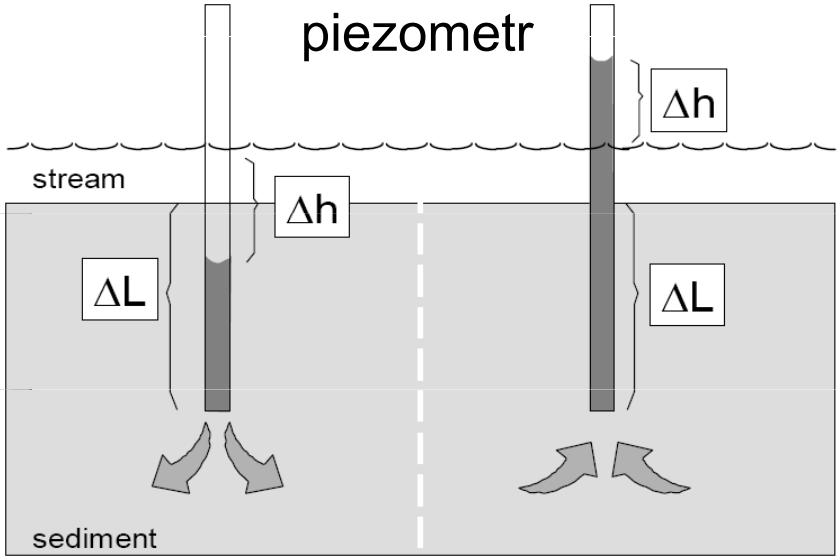

$\frac{\Delta h}{\Delta L}$ = ' - '

Downwelling

$\frac{\Delta h}{\Delta L}$ = ' + '

Upwelling

Velikostní skladba sedimentu

- porozita (%)

$$P = \frac{V_w}{V_s} \times 100$$

V_W = objem vody
V_S = objem sedimentu

- granulometrická analýza - prosívání suchého sedimentu na systému sít:

frakce (mm)		hmotnost (g)
10	> 63	168.5
9	> 31.5	537
8	> 16	337.7
7	> 8	156.4
6	> 4	302.4
5	> 2	241.8
4	> 1	236.5
3	> 0.5	128.7
2	> 0.250	13.3
1	> 0.125	25.4
0	< 0.125	12.8

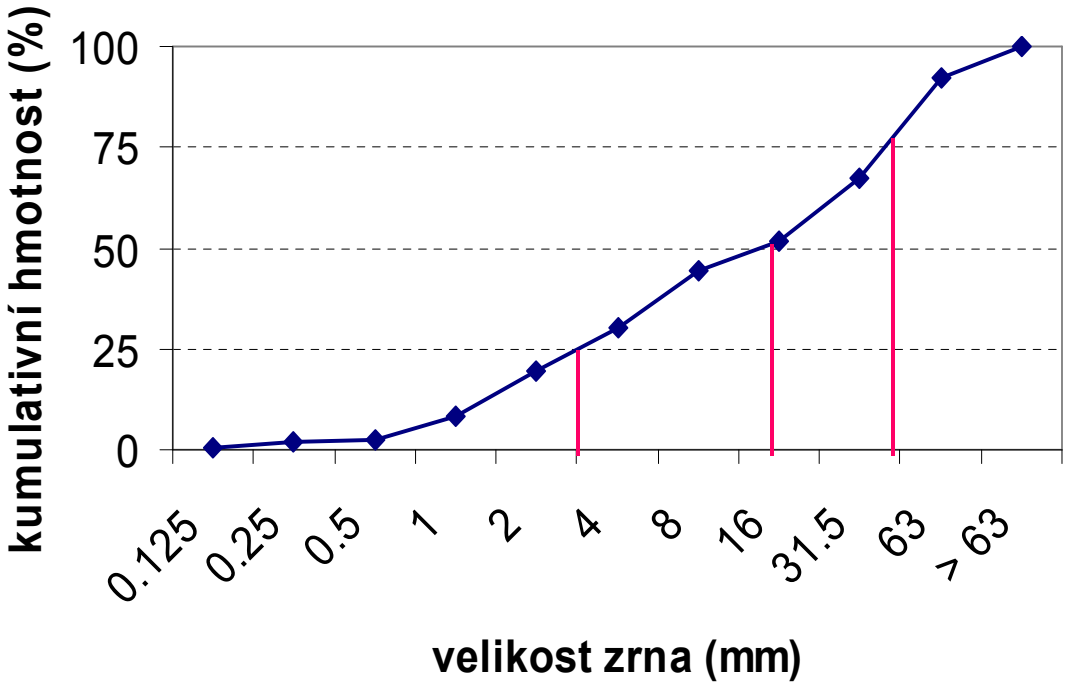

Vertikální distribuce bezobratlých (Loučka) I

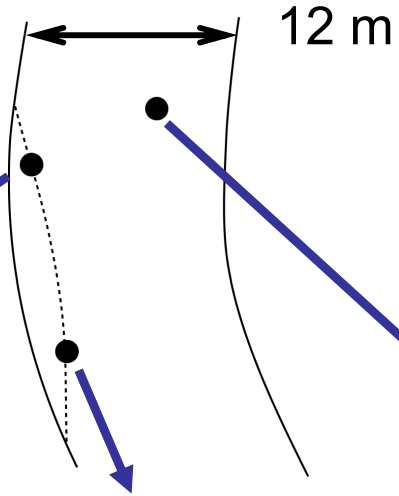

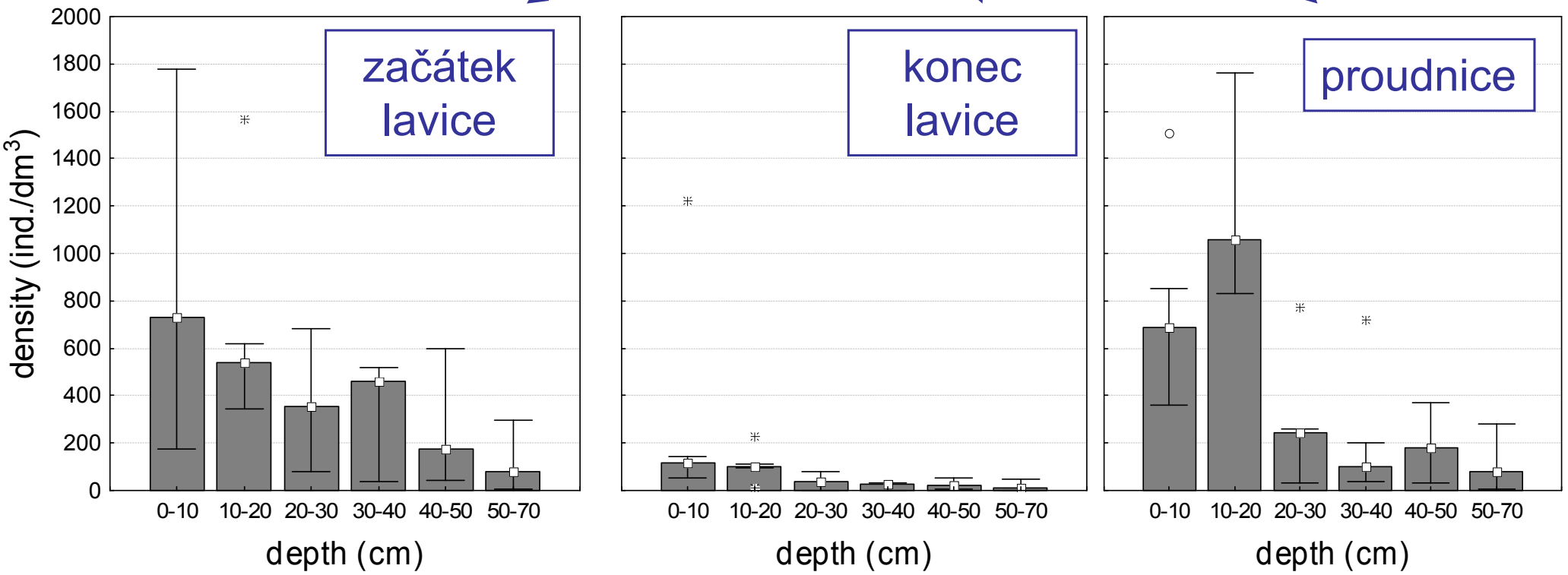

Vertikální distribuce bezobratlých (Loučka) II

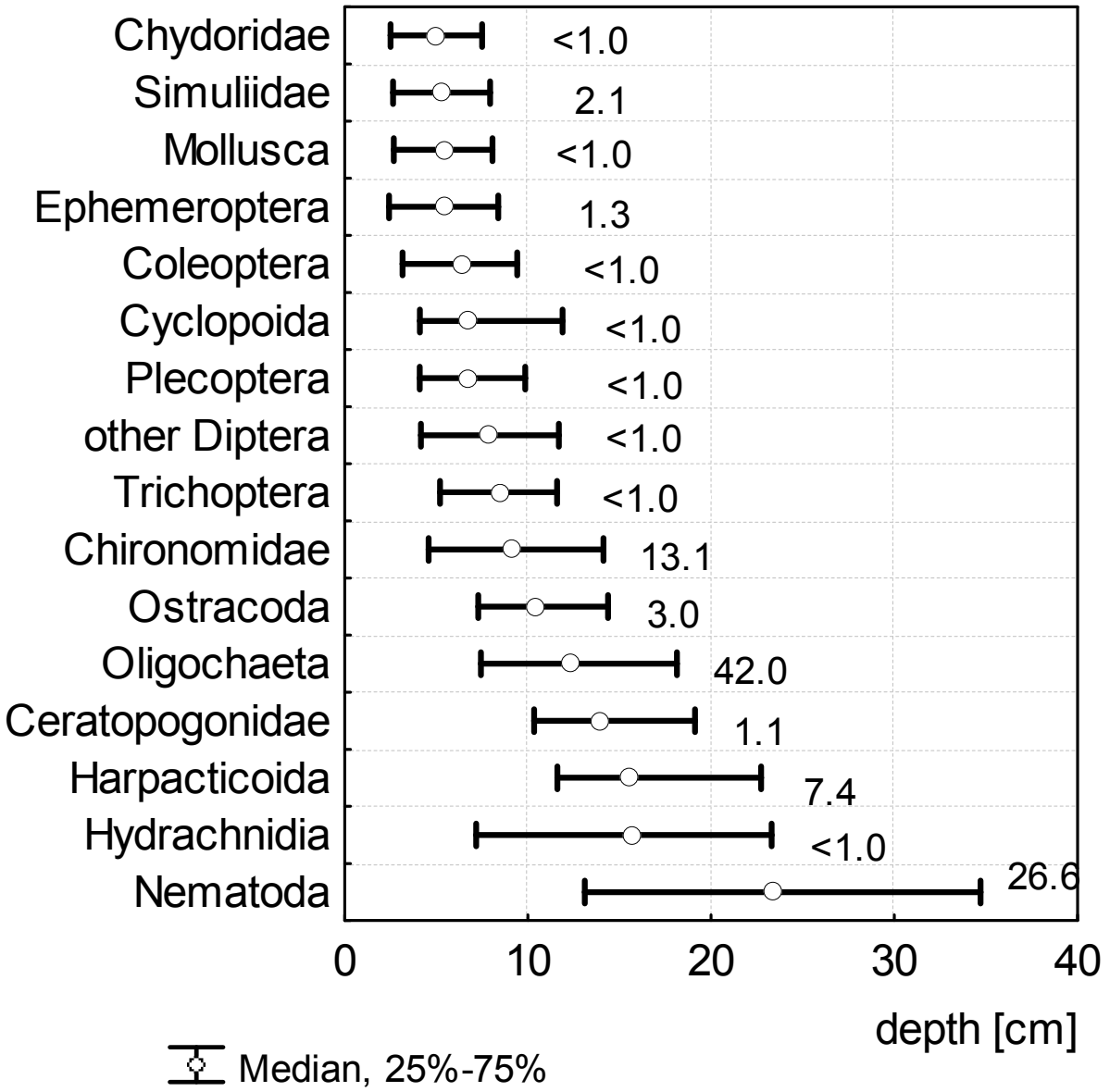

Vertikální distribuce plazivek (Loučka)

- prům. hustota 32 ind./dm^3 (max. 224)
- 7 druhů, 2 dominantní
- místa s vyšším prouděním vody - kyslíkové nároky
- kolísání vertikální distribuce podle teploty

P. schmeili

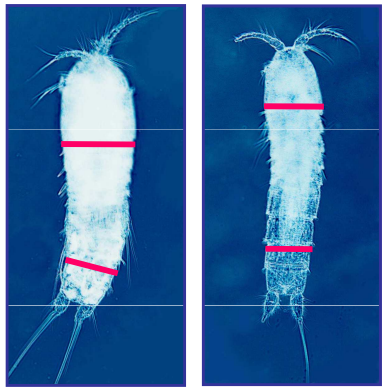
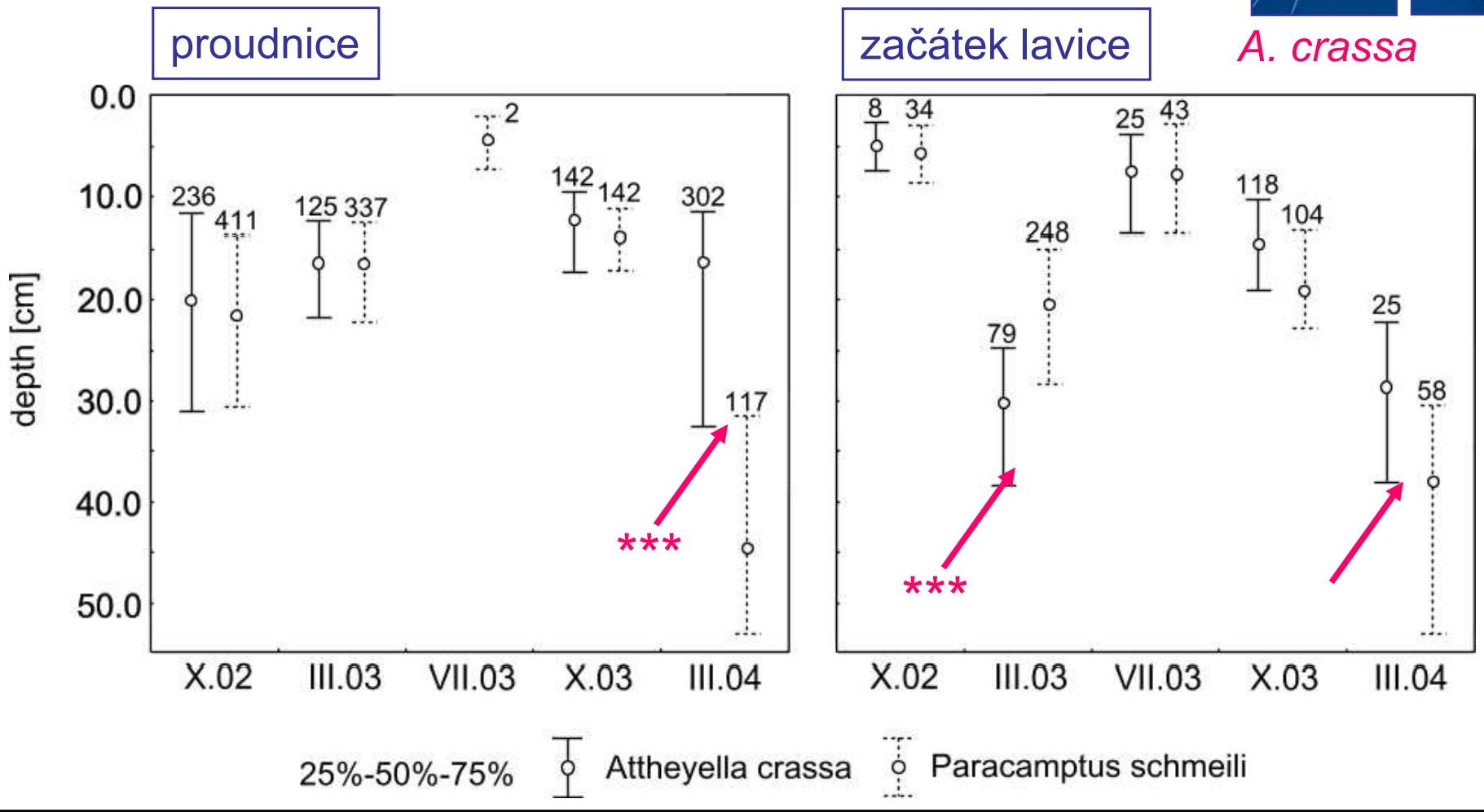
A. crassa